

Prvotno je vlada nameravala z višjimi dohodki od nameravanih konsumnih davkov plačati vse tiste potrebščine, katere smatra za neizogibne: zvišanje uradniških plač, zvišanje častniških plač, zvišanje služabniških plač in razne vojne potrebščine. To se z davkom na sladkor pač ne bo dalo doseči in vsled tega se bojimo, da se konsumni davki kmalu zvišajo, zlasti ker je Ogrska poleg dogovorjenega davka določila zase še posebno doklado.

Toda nagodba, kakor se je uveljavila, ni samo velicega gospodarskega, nego tudi političnega pomena. Z uveljavljanjem nagodbe je nemška obstrukcija speljana ad absurdum. Nemci so računali, da se nagodba brez parlamenta ne uveljavi in zato so hoteli z obstrukcijo preprečiti in zadrževati zborovanje drž. zbora, dokler vlada ne odstopi in se ne ustvari nova večina brez Čehov in Slovencev. Nadejali so se toliko bolj, da dosežejo svoj namen, ker je ogrska obstrukcija imela srečo ter je strmoglavila Banffyja. Ali računi nemških obstrukcionistov so se izjalovili. Nagodba se je četudi le provizorno uveljavila in vlada zdaj lahko Nemcem ponavlja ošabne besede, ki jih je nekoč Schmerlung zaklical Slovanom: Wir können warten!

Politični pregled.

Proti § 14. — Nemške obstrukcijske stranke so začele veliko akcijo proti uveljavljanju nagodbe s pomočjo § 14. Sklicuje se na besedilo ustave in preziraje popolnoma, da so one same preprečile in onemogočile sklepanje o nagodbi v državnem zboru, skušajo dokazati, da se je zgodilo kršenje ustave, pravi državni prevrat in ker je novi davek na sladkor jako trd, najdejo pri svojem občinstvu poslušna ušesa. Ne da se tajiti, da je v nemških krajih nastalo prav mogočno gibanje, katero je zlasti nevarno zategadel, ker tudi socialni demokratje svoje bataljone organizujejo. Zdaj se oglašajo najprej občinski sveti nemških mest s protesti proti nagodbi. Ti papirnati protesti vladi pač ne bodo delali posebne preglavice in tudi protestov, ki se sklepajo na nemških shodih se jej ni bati. Vsi ti protesti imajo zgolj akademičen pomen. Drugače pa je z gibanjem socialnih demokratov. Ako ti razburijo mase, potem utegnejo nastati resni viharji. In vse kaže, da jih hočejo res razburiti, in da se pripravljajo na nekaj posebnega. „Arbeiter Zeitung“ je te dni rekla, da na jeseni hočejo socialni demokratje videti pred seboj drugo vlado. To pomeni, da morda poskusijo vdrugič to isto, kar se jim je za časa Badenija posrečilo.

Volitev delegacij. — Na jesen bo vlada primorana, da skliče vsaj za nekaj časa državni zbor, kajti potreba je, da se izvoli delegacija. Ta bo letos imela rešiti jako važne naloge in ker Nemci to vedo, bi radi državo spravili v tako stisko, da bi morala pred njimi kapitulirati. Nemško časopisje agituje sedaj za to, da bi nemški poslanci preprečili izvolitev delegacije z obstrukcijo in s silo. S tem bi se onemogočilo dovoljenje skupnega državnega bugeta in bi prišla monarhija res v veliko stisko. Vladni krogi upajo, da si Nemci to stvar še premislijo. Tega mnenja je tudi dr. Ebenhoch, ki piše v svojem listu „Linzer Volksblattu“ da bo opozicija svojo namero iz ozirov na krono, na armado in na trozvezo opustila. Zajedno pa grozi Ebenhoch, da bi si v nasprotnem slučaju vlada lahko pomagala s tem, da bi posegla nazaj na oktobrski diplom, to se pravi, da bi dala deželnim zborom pravico voliti državne poslance. Čehom in Poljakom kakor nemškim

konservativcem bi bilo to seveda všeč, toda za nas bi bilo to jako slabo, kajti potem bi iz Štajerske in iz Koroške najbrž noben slovenski poslanec ne prišel v državni zbor.

Srbija. — Vse okoliščine kažejo, da se razkralju Milanu njegov naklep ne posreči. Sedaj je ves svet prepričan, da je atentat uprizorila policija sama, samo v Avstriji je še nekaj listov, kateri so na tako nizem stališču, da dajejo srbckemu generalisimusu potuho. Vprašalo se bo: čemu pa je Milan potreboval atentat. Odgovor na to je lahak: Potreboval ga je, da ugonobi svoje politične nasprotnike. Obrenovićem se maje prestol. Narod jih je sit do grla in bi se zlasti Milana rad odkrižal. Milan je vedel, da se v sedanjih razmerah, z normalnimi sredstvi, ne mora dolgo vzdržati, a ohranitev prestola je zanj življenjsko vprašanje. Ako pahne narod njegovega sina s prestola, sta izgubljena oba, kajti denarja nimata čisto nič pač pa ima Milan trideset milijonov dolga. Kje naj dobi obresti, ako se mu zapro srbske blagajne? Prva stvar zanj je torej, da se ga ne izpodrine iz Srbije, a ker se iz lepa ne more vzdržati, zato poskuša to iz grda. Naročil je atentat, da ima povoda, nastopiti proti radikalni stranki in da pokaže svetu, da vladajo v Srbiji take zazmere, da je opravičena poraba najgrozovitejših sredstev. Ta naklep pa se je Milanu ponesrečil, ker ni bil dovolj previden. Razglasil je obsedno stanje in ustanovil naglo sodišče, ki naj velja tudi za dejanja, ki so se zgodila pred atentatom. To je tako gorestasno, da obsojajo ta korak vse kulturne države in dasi se drže vse stališča, da nimajo pravice, se vmešavati v notranjepolitične zadeve Srbije, so vender svarile Milana, naj ne gre predaleč. Ruski car je na posebno odločen in jazen način pokazal, kako mnenje ima o Milanu. Ta je srbskega poslanika v Petrogradu generala Grniča odstavil in degradiral, češ, da je zapleten v zaroto proti njemu, ruski car pa je Grniču podelil visok red in ga zagotovil, da mu Milan ne sme skriviti nobenega lasa. Te okoliščine so prisilile Milana, da postopa nekoliko pravičnejše, kakor je iz začetka nameraval. Moralno je bil primoran dovoliti, da se bodo obravnave naglega sodišča javno vršile in da jim bodo smeli prisostvovati tudi diplomatje oziroma njegovi pooblaščenici. Tako se bode vsaj preprečilo, da se ne bodo ljudje kar kupoma masakrirali, kakor je nameraval razkralj Milan, obsebi pa je umevno, da se bode delalo s krivimi pričami in s falsificiranimi pismi. Ker Milan pravih dokazil proti zaprtim radikalcem nima, poslal je finančnega ministra Vukašina Petrovića k Taušanoviču in k Pasiču v ječo in jima je ponudil svobodo, če se psimeno zavéžeta, razpustiti radikalno stranko in se izseliti iz Srbije. Oba sta to odločno odbila. Milan je sedaj v največji stiski in si ne ve pomagati na nobeno stran. Umevno je, da je ves svet radodoveden, kako izteče stvar, značilno pa je, da prodira povsod spoznanje, da največji element nemira v Srbiji je razkralj Milan.

— Mirovna konferenca v Hagu je končana in o njej se lahko reče, da so krožila gorovja in da se je rodila miš. Sklepi konference so jako majhnega pomena. Zaključni zapisnik obsega: Konvencijo glede mirne poravnave mednarodnih preprirov; konvencijo glede vojne na kopnem; konvencijo, s katero se razteza genevski dogovor iz l. 1864. tudi na pomorsko vojno; tri izjave, s katerimi se prepoveduje metanje eksplozivnih tvarin iz zrakoplovov, raba takih krogelj, ki eksplodirajo v človeškem telesu in raba strupenih plinov; končno je izrečenih več želja glede znižanja vojskih bremen, glede pravic in dolžnosti nevtralnih držav za časa vojne, glede kalibra pušk in topov in glede veljave genevske konvencije tudi za privatno lastnino na morju. Manj se že skoro ni moglo skleniti. Iz revnosti teh sklepov izhaja, da svetovne razmere še dolgo niso take, da bi mogli misliti na občno razoroženje.

Francija. — Za dan 7. avgusta je določen začetek obravnave v Dreyfusovi zadevi pred vojnim sodiščem v Ren-

nesu. Zanimanje za to obravnavo je na Francoskem seveda velikansko. Pred vojnim sodiščem se razvije cela ta afêra in bo ves svet zamogel opoznati, kaj je resnice na raznih obdobjih. Poklicanih je nebroj prič, mej njimi tudi bivši major Esterhazy, čigav izpored, da je on falsificiral tisto listino, na katere podlagi je bil Dreyfuss obsojen, je postala usodnega pomena za Dreyfussove nasprotnike. V generaliteti je seveda zavladala velika nezadovoljnost, toda sedanja vlada ne dopušča nikakih agitacij več, niti Dreyfussu v korist, niti proti njemu. Razni generali in drugi častniki, ki so rogovili proti Dreyfussu ali so se zapletli v agitacijo proti njemu, so bili premeščeni ali odstavljeni, mej njimi tudi general Negrier, član najvišjega vojnega sodišča. Iz tega je razvidno, da hoče vlada na vsak način in za vsako ceno narediti konec vsem agitacijam tako za Dreyfussa kakor proti njemu. Sodišče naj govori in potem naj bo mir.

Kitajska — Evropske velesile so si začele razdeljevati Kitajsko Rusi, Angleži, Francozi, Nemci in v zadnjem času celo Italijani so se polastili lepih kitajskih pokrajin. Kitajska vlada se je zdaj tega naveličala in se hoče upreti razdeljevanju njenih pokrajin. Ker je pa sama za resen odbor preslabotna, sklenila je zvezo z naprednimi Japonci. Ti so v Aziji mogočen faktor in tudi nič prav prijazno ne gledajo, kako se evropske države polastujejo pokrajine, na katere so že dolgo mislili oni sami.

Obrtnija.

Borza.

V zadnjih letih se čuje tudi pri nas mnogo tožb o borzi. Slovenske stranke so vse jedine v nasprotju proti borzi in so to pri raznih volitvah na pr. pri volitvah v državni zbor l. 1891 tudi odločno povdarjale.

Svojih obljub še niso mogle izpolniti. Vladajoče razmere tega ne dopuščajo, sicer pa je znano, da so ravno najmerodajniši krogi — ako jih sodimo po njihovih besedah — zelo nenaklonjeni obdavčenju borze.

L. 1896. se je v našem državnem zboru zadnjič govorilo o obdavčenju borze, kajti to, kar se dandanes imenuje borzni davek, to ne zasluži tega imena. Avstrijski borzni davek l. 1895 niti jednega celega milijona goldinarjev ni nesel, dočim je borzni davek v Nemčiji isto leto nesel državi 26 milijonov mark. A kaj se je takrat slišalo z vladne stvari? Da je treba borzo podpreti in ojačiti.

Spominjajmo se, kaj se je zgodilo dne 14. novembra l. 1891. na Dunaj. Takrat so poljski aristokratje provzročili na borzi silno paniko. Bili so nekateri izmej njih, na čelu jim sedanji vodja desniče vitez Jaworski, pri cesarju v avdijenci. O tej avdijenci je „N. W. Tagblatt“ priobčil poročilo, ki je bilo v svrhu borznega manevra tendenciozno zasukano. Rečeno je bilo, da se je cesar izjavil, da pride do vojne, česar pa cesar nikdar rekel ni. To je provzročilo, da so padli vsi kurzi in da so poljski kavalirji in njihovi sokrivci spravili milijone v svoje žepe, milijone, ki so bili ljudstvu tako-rekoč iz žepa ukradeni.

V državnem zboru je bil vsled tega podan nujni predlog, naj se stvar preišče. Pri dotični razpravi je vitez Jaworski izjavil, da mora iti preiskava do skrajne meje, naj se zgodi kar hoče, naj bo kompromietiran kdor hoče. Usque ad finem je vzkliknil stari gospod pate-tično in ta usque ad finem je postal krilata beseda.

Izvoljen je bil takrat poseben odsek, ki je imel nalogo, iti usque ad finem. Ta odsek je imel 12. februarja 1892. l. svojo prvo sejo, v kateri se je zopet odločil, da pojde usque ad finem. To je bila prva in ob jednem zadnja seja tega odseka. Nikdar več se ni sešel. Preiskava se niti začela ni, kaj še, da bi se bila dognala.

Ko je ptem l. 1895. poslanec Steiner v državnem zboru zaropotal, kaj da je s preikavo, zakaj se ne vrši, zakaj ne gre usque ad finem, mu predsednik dotičnega odseka še odgovora ni dal, pač pa je sklical odsek zopet na sejo, Toda od te seje so izostali poljski in konservativni kavalirji in tako tista seja ni bila sklepčna. Vsa stvar zdaj počiva in bo počivala, — usque ad finem.

Ali je tedaj krivično, če se trdi, da se borza čez vse meje dopustnosti ščiti?

Predrznost teh borzijamcev, ki niso družega nego špekulantje in paraziti, presega v resnici vse meje. Leta 1895. dne 4. novembra so zopet na umeten in goljufiv način uprizorila znatno padanje kurzov na borzi. V državnem zboru sta bila nekaj dni pozneje zopet stavljena nujna predloga, naj se stvar preišče in naj se provzročilci tiste katastrofe kaznujejo in zopet se ni zgodilo ničesar.

Kako se tako padanje kurzov provzroča, za to naj navedemo jeden vzgled.

Meseca aprila 1895. je takratni železniški minister Guttenberg izdal ukaz, naj se železniška ravnateljstva pri izdatkih strogo drže proračunov in naj teh nikakor ne prekoračajo.

Akcije državnih železnic so bile takrat po kurzu vredne 356 fl. 50 kr. Špekulantje, ki so se združili ad hoc, so raznesli govorico, da je bilančna poskušnja izkazala — deficit. Lastnike teh akcij je ta vest vznemirila, a ko so jo nekateri dunajski listi kot resnično zabeležili padli so kurzi na 34.650, torej za 10 fl. Združeni špekulantje so takrat zaslužili nad 1.500.000 gld.

V tem pa, ko se nič ne zgodi, da se sleparstvu na borzi naredi konec, in da se borza primerno obdavči, propadata trgovina in obrtnost. Obrtnikom se davki zvišujejo od leta do leta in nihče se ne zmeni, če jih zmaguje in če jih sploh ne morejo plačati. Kdor ne plača, tistega zarubijo in stvar je končana.

Kako je obdavčen borzijanec in kako drug državljan to se da pojasniti z jednim vzgledom.

V drugem okraju na Dunaju je bila lani prodana hiša in sicer za 400.000 gld. Kupec je moral plačati pristojbine $3\frac{1}{2}$ ‰, kar je znašalo 14.000 gld. in plačati je moral 25 ‰ doklade od te pristojbine, kar je znašalo 2500 gld., vsega skupaj je torej za nakup hiše v vrednosti 400.000 gld. plačal državi 17.500 gld.